

Gabriela Meinardi

Biblioteka Miejska w Lyonie – 30 lat w dzielnicy Part-Dieu: historia i współczesność

Francuska Biblioteka Miejska w Lyonie jest jednocześnie dosyć stara i zupełnie młoda. Jako instytucja istnieje od XVII wieku, ale w nowej siedzibie i szacie obchodzi dopiero swoje 30-lecie.

Budowana w latach 1969–1972 pod dyrekcją architekta Jacques’a Perrin-Fayola od grudnia 1972 r. zaczęła swoją działalność we wspaniałym budynku nowej dzielnicy Lyonu Part-Dieu. Dobre usytuowanie to nie tylko rękojmią powodzenia biblioteki; nowoczesna architektura budynku godna jest admiracji – łączy w sobie wiele zalet – jest funkcjonalna, lekka, przestrzenna i okazała.

Zanim jednak ta wspaniała biblioteka znalazła tu swoje miejsce, przeszła historyczne etapy rozwoju. Początkowo, na przełomie XVI i XVII wieku były to niewielkie zbiory należące do Kolegium Trójcy Świętej (obecnie liceum Ampère) prowadzonego przez Jezuitów. Ponieważ zbiory – dzięki finansom konsulatu i darom od samych Jezuitów – sukcesywnie się rozrastały, już w I połowie XVII wieku biblioteka otrzymała oddzielne pomieszczenie. Największymi darczyńcami byli ojcowie: Auger, Coton, La Chaise i Menestier.

W 1693 r. arcybiskup Lyonu Camille de Neufville de Villeroy przekazał w testamencie Kolegium Trójcy Świętej swoją bibliotekę, co powiększyło zbiory o ponad 5000 druków i manuskryptów. Początkowo biblioteka dostępna była głównie dla profesorów, ale zdarzało się, że obsługiwała też innych użytkowników.

W 1731 r. w Ratuszu de Flechère w starej dzielnicy Saint-Jean, pierwsza lionńska biblioteka publiczna otworzyła swoje podwoje dla szerszego kręgu czytelników (czynna była tylko w poniedziałki i piątki). Korzystać ze zbiorów można było tylko na miejscu, a dostępne kolekcje były bardzo specjalistyczne – przede wszystkim z dziedziny prawa.

W 1765 r., 3 lata po kasacji zakonu Jezuitów we Francji, władze miejskie Lyonu postanowiły połączyć obie biblioteki w Kolegium Trójcy Świętej, kierowanym przez Oratorianów i udostępnić publiczności kolekcję liczącą już ok. 40 000 dzieł.

Wydarzenia rewolucji francuskiej spowodowały niestety jej zamknięcie. Zajęcie biblioteki przez wojsko po oblężeniu Lyonu, pobieranie podatku w celu wzbogacenia kolekcji paryskich i wątpliwe warunki konserwacji, zadały cios kolejnej integracji kolekcji.

W 1803 r. kierowanie biblioteką powierzono władzom miejskim, obarczając je zadaniem utworzenia i opłacenia etatu bibliotekarza, oraz wygospodarowania budżetu na jej funkcjonowanie. W tym momencie można było rozpocząć już też klasyfikację zbiorów. Pierwszym mianowanym bibliotekarzem został Antoine Delandine – dzięki niemu i jego sukcesorom kolekcje biblioteki szybko się rozrastały.

W 1831 r. mer Lyonu Gabriel Prunelle utworzył drugą bibliotekę miejską poświęconą naukom i sztukom, która przyjęła nazwę biblioteki Pałacu Sztuki (aktualne muzeum Saint Pierre), ponieważ tam znalazła swoją siedzibę. Poza zasobami miejskimi znajdowały się w niej głównie kolekcje Akademii Liońskiej i różnych towarzystw naukowych. Lokale tych bibliotek stały się jednak niewystarczające, a czytelnicy skarżyli się na uciążliwe rozproszenie kolekcji.

W 1911 r. Pałac Saint-Jean, usytuowany na brzegach Saony – na podstawie prawa o rozdzieleniu kościoła i państwa – został przeznaczony na siedzibę biblioteki miejskiej – łączącej kolekcje Kolegium i Pałacu Sztuki, które przetrwały tu kolejne dziesiątki lat.

Począwszy od końca lat pięćdziesiątych – rozwinęła się w Lyonie publiczna sieć bibliotek. Powstały biblioteki dla dorosłych, młodzieży i dzieci; otwarto je w każdej z dziewięciu dzielnic miasta.

Decyzja mera Lyonu Louis Pradela o budowie nowej biblioteki, w nowym centrum miasta, była inspirowana ideą stworzenia w metropolii liońskiej ośrodka kulturalnego porównywalnego z tymi, które oferują inne metropolie i takiego, który odgrywałby rolę zarówno narodową, jak i regionalną.

W końcu, w grudniu 1972 r., główna biblioteka opuściła Pałac Saint-Jean i przeniosła się do nowego budynku usytuowanego na lewym brzegu Rodanu, w dzielnicy Part-Dieu. Dla lepszego zobrazowania jej rozmiarów przytoczmy kilka cyfr: 27 000 m² powierzchni, wyposażona w “silos” magazynowy o wysokości 47 m (17 pięter!), mogący pomieścić 1,5 miliona woluminów.

Biblioteka Miejska w dzielnicy Part-Dieu nazywana jest biblioteką narodową regionu. Stanowi główne ogniwo sieci miejskiej, nadzoruje jej funkcjonowanie i rozwój. Tworzona w latach sześćdziesiątych, wspomniana już sieć bibliotek miejskich szybko się rozwinęła, a liczba bibliotek dla dzieci uległa potrojeniu. Ta sieć bibliotek stałych uzupełniana jest przez 2 bibliobusy miejskie obsługujące bardziej oddalone dzielnice. Te “ruchome biblioteki” dostarczają książki w poblizsze miejsca zamieszkania.

Biblioteka Part-Dieu, stanowiąca serce sieci i będąca głównie centrum dokumentacji, konserwacji i animacji, wykracza swoją działalnością poza granice Lyonu. Jej funkcja dokumentacyjna opiera się na zbiorze prawie miliona dokumentów dotyczących miasta Lyonu i regionu Rhône-Alpes, wzbogacanych co roku przez zakup

większości prac wydawanych we Francji, nabytków obcych i prenumeratę ponad 2000 periodyków. Jej funkcja konserwacyjna jest wynikiem jej funkcji dokumentacyjnej – konsultować bowiem można tylko prace, które biblioteka zachowała.

W bibliotece lionńskiej przechowywana jest spuścizna narodowa i starodruki, które liczą ok. 200 000 woluminów.

W ciągu kolejnych lat zbiór ten jest wzbogacany poprzez nabytki nie tylko stare, ale również współczesne. Jego utrzymanie pociągnęło za sobą utworzenie pracowni oprawy i fotografii, które włączają się też w przygotowywanie wystaw. Największą zaletą tej nowoczesnej biblioteki jest również zmiana jej funkcji wobec czytelnika. Dawna biblioteka służyła tylko księgozbiorem, a nie radą bibliotekarza – ta dzisiejsza natomiast zatrudnia wykwalifikowany personel, który wychodzi naprzeciw potrzebom czytelnika i potrafi wyjaśnić jak znaleźć poszukiwane źródła i jak z nich najlepiej korzystać.

W tej prawdziwej jaskini “Ali-Baby” wypełnionej drogocennymi skarbami, jak w mrowisku poruszają się bowiem gorączkowo jej pracownicy i zaabsorbowani czytelnicy. Wszyscy mają odczucie, że są tutaj po to, aby połączyć przyjemne z pożytecznym lub przynajmniej mają wrażenie, że nie tracą cennego czasu.

Biblioteka “Part-Dieu” to aż 8000 m² powierzchni otwartej dla publiczności, prawie 700 miejsc przeznaczonych na lekturę i 10 sal tematycznych lub specjalistycznych. Spośród 1,2 miliona zgromadzonych dokumentów aż 200 000 posiada wolny dostęp do półek w 10 salach, a pozostały milion prac znajduje się w magazynie – sercu biblioteki.

Poznajmy ją trochę bliżej, zwiedzając poszczególne kondygnacje. Najniżej, na poziomie ogrodu, jest sala dla młodzieży, gdzie korzystać można z książek, czasopism, kaset wideo, płyt dla dzieci, literatury młodzieżowej, pozycji z zakresu psychologii i wychowania.

Na parterze znajduje się sala informacji ogólnej, wypożyczalnia, sale wystawowe, sala konferencyjna oraz 30 000 dokumentów z dziedziny języka i literatury (słowniki, encyklopedie francuskie i obce, podręczniki, metodyka do nauki języka ze sprzętem audiowizualnym) oraz 23 000 prac z dziedziny sztuki (historia sztuki, sztuki plastyczne, architektura, fotografia, taniec, kino, film) i rozrywki (sport i turystyka). Ciekawostką jest tu kolekcja “arthèque” – sztukoteki (grafika, ryciny i fotografie), z której można korzystać tylko na miejscu za odpowiednią opłatą.

Pierwsze piętro to głównie “płytoteka”, która oferuje 16 000 CD, DVD, dzieł muzycznych, kaset wideo. Drugie piętro zajęte jest przez dział nauk humanistycznych i prawa, gdzie 15 000 dokumentów posiada wolny dostęp do półek.

Na trzecim piętrze znajdziemy salę katalogów i bibliografii, jak również salę z działem nauk ścisłych i technicznych (informatyka, matematyka, fizyka, chemia itp.) oraz zbiór dotyczący zdrowia, medycyny i kuchni.

Czwarte piętro to anonsowana już sala dokumentacji regionalnej, a ostatnie, piąte, zajmuje sala starodruków.

Ten krótki i niezbędny opis pozwoli być może lepiej zapoznać się z wnętrzem tej oryginalnej biblioteki i jednocześnie zachęci do jej odwiedzenia w czasie pobytu w Lyonie, bo na pewno warto. Wchodząc do biblioteki, już w hallu, możemy uzyskać niezbędne informacje z uśmiechem i dużą cierpliwością pracowników. Na większości powierzchni możemy znaleźć specjalistyczne czasopisma, indywidualne kabiny do własnej lektury i specjalistyczne katalogi. Jeżeli ktoś ma ochotę, ma też możliwość obejrzenia kasety wideo, którą sobie wybierze. Jeżeli będziemy szukali informacji na temat Lyonu lub regionu – nie będziemy zawiedzeni – wizyta na czwartym piętrze w pełni nas usatysfakcjonuje i zaspokoi naszą ciekawość.

Jeżeli po tym długim pobycie w bibliotece zacznie nas boleć głowa i zabraknie nam sił lub ochoty do dalszego zwiedzania, na każdym piętrze znajdziemy jakieś spokojne miejsce, aby wypić kawę lub skorzystać z telefonu. Jeżeli zabraliśmy ze sobą dziecko, możemy je spokojnie pozostawić w “bibliotecznym przedszkolu” – tutaj na pewno nie będzie się nudzić, może posłuchać bajek, zająć się czytaniem lub zabawić się na powietrzu z innymi dziećmi. Jeżeli po pierwszym pobycie w opisywanej bibliotece nie pocujemy się jeszcze jej stałym bywalcem, możemy tu zawsze wrócić – a jak ją znaleźć – to też jest bardzo proste. Ta niesamowita biblioteka znajduje się obok najwyższego budynku w Lyonie.... Poza tym jej adres znajduje się też w internecie.

Biblioteka jest zautomatyzowana prawie od początku swojego istnienia . Początkowo był to tylko moduł wypożyczenia, potem, w 1976 r., udostępniono katalog elektroniczny. W kolejnych latach system był modyfikowany – w 1986 r. biblioteka wybrała system zintegrowany GLIS, który pozwala na połączenie z innymi bibliotekami z okolicy. W 1992 r. oprogramowanie TRAX umożliwiło połączenie biblioteki z katalogami w dzielnicy Vilette i Beaubourg. Od 1999 r. w bibliotece funkcjonuje kolejny nowy system, który proponuje więcej możliwości i pozwala sprostać nowym wyzwaniom.

Ta niezwykle i wyjątkowa Biblioteka Miejska w Lyonie służy od 30 lat nie tylko mieszkańcom dzielnicy Part-Dieu, od której przejęła dodatek do nazwy. Jest otwarta dla każdego, kto tu trafi w poszukiwaniu nie tylko książek, ale także informacji o mieście i regionie. Jej przyjazna atmosfera, kompetentny personel i ogromna ilość materiałów to atuty, które ściągają tu corocznie ponad 72 000 czytelników, wypożyczających ok. 2,5 miliona różnego rodzaju dokumentów. Katalog biblioteki dostępny jest także w internecie, co pozwala na zapoznanie się z jej zasobami użytkownikom spoza Francji.

Biblioteka prowadzi też aktywną działalność kulturalną – organizuje wystawy, konferencje i spotkania w formie cyklicznej. Kalendarium najważniejszych imprez można znaleźć w miesięczniku “Topo” – informatorze biblioteki, dostępnym we wszystkich bibliotekach sieci.

Swoją ogromny sukces biblioteka zawdzięcza nie tylko swojemu położeniu w nowym centrum Lyonu, ale także urokowi swoich sal, serdecznemu stosunkowi personelu do czytelnika i zakresowi świadczonych usług, o czym miałam okazję

przekonać się osobiście w czasie jej zwiedzania już kilka lat temu. Niestety niewiele z tych rozwiązań dałoby się przenieść do naszej biblioteki, bo trzeba by po prostu wybudować od podstaw nowy budynek. Jako biblioteka miejska w Lyonie pełni też inną rolę, aniżeli biblioteka uczelniana.

W życiu tak dużej liońskiej aglomeracji – poza swoją wiodącą rolą miejskiej wypożyczalni – biblioteka “Part-Dieu” stanowi otwarte centrum kulturalne i jest motorem rozwoju czytelnictwa w mieście. W ten sposób idea jej twórcy stała się rzeczywistością.

The Public Library in Lyon – 30 Years in Part-Dieu District: the Past and the Present

Abstract

The aim of this article is to make a Polish user acquainted with a quite unique French Public Library in Lyon, which celebrates the 30th anniversary of its existence in a new building.

The first part is a brief story of the library development – the most important dates and facts. The next part presents the role and tasks of the Part-Dieu Library as a national institution of the region. The description of the library interior makes it possible to visualise the most interesting objects on each of the five floors.

The automation introduced 30 years ago had its stages, too. The article presents the most important ones. The summary just touches the cultural activity of the Part-Dieu Library and emphasizes its crucial role in Rhône-Alpes region.